

Balio Sruogos atvirlaiškis Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, 1935-06-28, iš Maskvos - į Gelgaudiškį

Birž. 28 d.

Birž. 28 d.

Brangiosios mano! Tu ir Daliuk!

Tik sugrįžau iš baleto - Leningrad gastroliavo [1]. Baltrušaičio [2] nuomone, - tolygu Pavlovai [3]. Puiku! Tik keistos aplinkybės. Jonynas [4] pas mus eina Mačiokaitės [5] pareigas - nekenčia jo visi ir juokias. Vertas. Vakarinio gyvenimo čia jokio [6]. Iš teatro - namo. Tik tramvajai užia - užmigt negalima. Daug įdomių pažiūčių. Moskvė [7], Knipper-Čechova [8], Jabločkina [9].

Ryt parašysiu vėl [10].

Labanakt.

Baliuk

Kryžiu pažymėta, kur aš gyvenu [11].

KOMENTARAI

- [1] Balys Sruoga nei periodikoje, nei laiškuose vėliau išsamiau nekomentavo, nesidalijo išpūdžiais apie Maskvoje matytus Leningrado baleto pasirodymus. Spėtina, kad iš Leningrado į Maskvą buvo atvežti keli spektakliai - Adolphe'o Charleso Adamo baletas *Žizel (Giselle, pastatytas 1931 m.)* ir Boriso Asafjevo baletas *Bachčisarajaus fontanas* (Bachčisarajski fontan, pastatytas 1934 m.).
- [2] Jurgis Baltrušaitis (1873-1944), lietuvių ir rusų poetas, vertėjas, eseistas, diplomatas. 1922-1939 m. Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Sovietų Sąjungoje.

- [3] Anna Pavlova (1881–1931), „garsi rusų balerina, iki 1910 m. šokusi Peterburgo Marijos teatre, vėliau su savo trupe gastroliavusi įvairiose pasaulio šalyse. Žizel to paties pavadinimo A. Adamo balete – vienas geriausių šios balerinos sukurtų vaidmenų“ (Donata Linčiuvienė, „Paaiškinimai“, in: Balys Sruoga, *Raštai, t. 11: Teatro kritika, 1930–1947*, sudarė Algis Samulionis, parengė, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2006, p. 537). Balys Sruoga išreiškė išpūdį apie šios balerinos šokio meno poveikį: „Jūs, amerikiečiai, gal dar atsimenat gastroles stebuklingos balerinos Pavlovos? Atsimenat jos šoki „Giselle“? Stebuklingu savo vaidinimo tragingumu ji juk sudarydavo nepaprastai skaudų mirties vaizdą? Ir juk kiekvienam žiūrėtojui ir širdis skausmu virpėjo, ir lūpos džiaugsmo šypsena švietė, – džiaugsmo šypsena dėl žavėtinio Pavlovos vaidinimo meno, džiaugsmo šypsena, kad ji ne pati jūsų akyse mirė, bet jos sukurtas scenos paveikslas virpėdamas užgeso?.. Ir šitos jūsų ašaros ar jūsų virpėjimas – ar buvo panašus tam, kuriuo jūs virpate nabašinką į kapus lydėdami ar, tebūnie man leista pasakyti, kuriuo jūs gyvenate Maskvos Dailės teatro spektaklį žiūrėdami?..“ ([Balys Sruoga], Padegėlis Kasmatė, „Teatro revoliucija“, in: *Ibid.*, p. 112). Balys Sruoga buvo dėkingas aktorei Unei Babickaitei, pasiūliusiai rašytojo rengiamam Teatro muziejui „pradėti rinkti medžiagą Vakarų Europoj“ (Balio Sruogos laiškas Unei Babickaitei, iš Kauno – į Paryžių, 1932-04-24, in: *LNMMB RKRS*, f. 12, 11-543, l. 1r). Balys Sruoga tikėjosi Teatro muziejuje, be kitų vertybių, parodyti ir keletą Annos Pavlovos daiktų: „Jeigu Tu galėtum ką gauti iš Pavlovos palikimo, mums būtų relikvija“ (Idem, in: *Ibid.*, l. 2r).
- Spėtina, kad atvirlaiškyje kalbama apie kitą garsią rusų baletmeisterę Galiną Ulanovą (1910–1998), kuri 1928–1944 m. šoko Leningrado valstybiniame (nuo 1935 m. Leningrado S. Kirovo) akademiniame operos ir baleto teatre. Šiame Leningrado teatre 1931 m. pastatytas prancūzų kompozitoriaus Adolphe'o Charleso Adamo baletas *Žizel, arba Vilisės* (Giselle ou Les Willis) pagal prancūzų rašytojo Théophile'o Gautiero scenarijų. Galina Ulanova šiame balete debiutavo kaip Giselle, neatsitiktinai žiūrovų Maskvoje lyginta su Anna Pavlova. Galina Ulanova puoselėjo Annos Pavlovos lyrinio šokio tradiciją. Jos „[š]okyje derinama preciziška technika ir aktorinis talentas, būdinga gebėjimas perteikti kuriamų personažų psichologinius niuansus, plastiškumas, lyrizmas“ (plačiau žr. Rūta Krugiškytė, „Galina Ulanova“, in: <https://www.vle.lt/straipsnis/galina-ulanova>). Galina Ulanova tuo metu Maskvoje atliko ir Marijos vaidmenį Boriso Asafjevo balete Bahčisarajaus fontanas.
- [4] Ignas Jonynas (1884–1954), istorikas, diplomatas. Nuo 1931 m. Lietuvos atstovas Tarptautiniame istorikų komitete. 1924–1939 m. Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojas, nuo 1931 m. Lietuvos istorijos katedros vedėjas.
- [5] Mačiokaitė. Identifikuoti asmens nepavyko. Informacija gali būti pateikta vėliau.
- [6] Balys Sruoga, grįžęs iš ekskursijos po SSRS, ironiškai komentavo Maskvos vakarinį gyvenimą: „Sovietai gali pasididžiuoti visiškai panaikinę Vakarų Europos didmiesčių gėdą: vakarinio gyvenimo palaidumą. Vadinamosios „gatvės panelės“ visiškai panaikintos: su jomis žiauriai elgtasi tenai, kol panaikinta. Niekas niekur tenai neprikibs prie moters, kaip tai esti Berlyne ar mažesniuose Vakarų centruose. Vakarietiško „gatvinio gyvenimo“ Sovietuose visiškai nėra – ir tai yra itin didelis jų nuopelnas. Vakaruose gatvėse, kur rusiškai nelabai kas moka, pasigirsta kartais rusiški nusikeikimai. Sovietuose to nebėra: smarkiai baudė, kol panaikino. Sovietuose ir girtų gatvėse niekur nematyti. Ir baudžia tokius, ir ne taip lengva ten įkaušti. Jei jau labai viduriuose spaudžia, Sovietų eilinis pilietis turi pirkti bonkutę šnapsiuko ir neštis namo ar pas kaimyną. Mat ir karčiamos tenai panaikintos. Yra tokios užteigėlės su parašais „Pivo-Vody“ – „alaus – vandenys“. Alus tenai prastas, reikia didelio pasiryžimo norint kelias bonkas išgerti. Piliečiai daugiausia mineralinį ar šiaip pasaldintą vandenėlį siurbia. Kur čia įkauš! Yra kitos rūšies užteigėlių – tai restoranai. Bet čia jau kainos tokios, kad toli ne kiekvienas pilietis atsidrąsins užteiti. Taip ir pasidarė: Sovietai – blaivus kraštas. Yra Maskvoj pora didelių viešbučių, skiriamų svetimšaliams, kuriuose vakarais groja orkestrai ir šiek tiek šokama. Yra pora kabare (su programa), skiriamų Sovietų piliečiams – už Sovietų pinigus. Keturių milijonų miestui – mažoka. Ir nedaug kas čia tesilanko. Kur dingsta maskviečiai vakarais, juo labiau, kad jų butai – tokie ankštūs?“ (Balys Sruoga, „Iš SSRS išpūdžių“, in: *Lietuvos keleivis*, Klaipėda, 1935-07-25, Nr. 169, p. 3).

- [7] Ivan Moskvina (1874–1846), rusų aktorius, režisierius. Vienas žymiausių Maskvos dailės teatro aktorių. „Sukūrė ryškių charakterinių vaidmenų rusų klasikos pastatymuose: Fiodoras (A. Tolstojaus „Caras Fiodoras Joanovičius“), Luka (N. Gogolio „Mirusių sielų“ inscenizacijoje) ir kt. Daug dėmesio teikė vaidybos formai. Buvo realistinio psichologinio teatro meninių principų puoselėtojas“ (Donata Linčiuvienė, „Paaiškinimai“, in: Balys Sruoga, *Raštai*, t. 11: *Teatro kritika, 1930–1947*, sudarė Algis Samulionis, parengė, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2006, p. 683).
- [8] Olga Knipper-Čechova (1868–1959), Maskvos dailės teatro aktorė (plačiau žr. Laura Blynaitė, „Olga Knipper-Čechova“, in: <https://www.vle.lt/straipsnis/olga-knipper-cechova>).
- [9] Aleksandra Jabločkina (1866–1964), Maskvos dailės teatro aktorė.
- [10] Išliko tą pačią dieną rašytas ir Baliui Sruogai adresuotas Vandos Sruogienės laiškas, reaguojant į iš vyro gautus atvirlaiškius iš Maskvos:
„1935-VI-28.
Baly, mylimas, brangus! Laukiam Tavęs, nesulaukiam, pasiilgom, svajojam ir sapnuojam apie Tave! Mums čia su Dale labai gerai. Ach, nors kartą gavau pasiilsėti ir be rūpesčių pabūti... Atvažiavęs tuoj patelefonuok, susitarsim. Tik aname laiške neteisingai nurodžiau valandas: geriau telefonuok iš ryto iki 10 val. ir nuo 1 iki 2 val., o paskui tik nuo 5 iki 7 galima. Paprašysi Gelgaudiškį, Šemiotų dvarą ir mane. Ach, kaip laukiu Tavęs! Gavau šiandien du Tavo atvirukus iš Maskvos – taip ilgai ėjo! Žinai, nuo Gelgaudiškio iki Šilingų tik 15 kilometrų. Pakombinuok. Laukiu, bučiuoju, ilgiuosi.
Tavo Va“ (Vandos Sruogienės laiškas Baliui Sruogai, iš Gelgaudiškio – į Maskvą, 1935-06-28, in: LLTI BR, f. 53, b. 859, ap. 3, nr. 6, l. 1r).
- [11] Sakinys, prirašytas virš teksto priešinga kryptimi, paaiškinant atvirlaiškio pirmoje pusėje paliktą pažymą („X“), kuria nurodyta gyvenamoji vieta Maskvos viešbutyje.